

KRAJOZNAWCY W GNIEŹNIE

Aleksander Janowski, Karol Hoffman i Kazimierz Kulwieć gdy zakładali Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, nie wiedzieli z pewnością, że idea, która ich łączy, przetrwa tak wiele lat i tak ważne spełni przesłanie. Pierwszy *Statut*, zwany wówczas *Ustawą PTK*, został ostatecznie zatwierdzony 9 listopada 1906 r. W działalności swej założyciele i twórcy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego od samego początku wskazywali na łączenie najwyższej wartości narodowej kultury z najpiękniejszymi przejawami polskiego krajobrazu, co było wyrazem tendencji do integralnego pojmowania natury i kultury, zaś zjednoczenie w 1950 r. Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze było nie tylko wynikiem silnej potrzeby stworzenia jednolitej struktury o bardziej wysublimowanym programie działania, ale i w dużym stopniu skutkiem przemian społeczno-politycznych zachodzących w kraju.

Pierwszy Ogólnopolski Kongres Krajoznawczy odbył się w Poznaniu w roku 1929, drugi – zwany Ogólnopolską Naradą Krajoznawczą – miał miejsce w Gdańsku w roku 1970, trzeci zorganizowano w dziesięć lat później w Płocku, zaś czwarty w roku 1990 w Opolu. Piąty Kongres Krajoznawstwa Polskiego – Gniezno 2000 poprzedziły, podobnie jak i poprzednie, staranne przygotowania i przedkongresowe sejmiki, organizowane w różnych miastach Polski. Sam Kongres odbył się w Gnieźnie w roku dwutysięcznym i jest wkładem Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w obchody milenijne Państwa oraz 50. rocznicę Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Przebiegał pod hasłem *Krajoznawstwo źródłem tożsamości narodowej*. Wybór Gniezna na miejsce V Kongresu nie był przypadkowy – wszak to kolebka Państwa Polskiego. Nie przypadkiem też obradom patronował Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski, a udział w Honorowym Ko-

mitecie przyjęli: Stefan Mikołajczak – Marszałek Województwa Wielkopolskiego (przewodniczący), Mirosław Handtke – Minister Edukacji Narodowej, Stefan Jurga – Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Leszek Kuźnicki – Przewodniczący Komitetu Prognoz PAN „Polska 2000 Plus”, Jacek Marciniak – Starosta Gnieźnieński, Henryk Muszyński – Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński, Krzysztof Pajewski – Komendant Rektor Wyższej Szkoły Oficerskiej im. S. Czarnieckiego w Poznaniu, Paweł Rzepka – Prezes Telekomunikacji Polskiej SA, Cezary Stypułowski – Prezes Banku Handlowego, Tadeusz Syryjczyk – Minister Transportu i Gospodarki Morskiej, Stanisław Szolkowski – Dyrektor Wielkopolskiego Zakładu Gazowniczego w Poznaniu, Tadeusz Tomaszewski – Przewodniczący Sejmowej Komisji Kultury Fizycznej i Turystyki, Bogdan Trepieński – Prezydent Gniezna, Gwidon Wójcik – Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej, Janusz Zdebski – Prezes Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Trud organizacyjny Kongresu spoczywał na członkach Zarządu Głównego PTTK, a w szczególności na Adamie Chyżewskim, który przewodniczył Komitetowi Naukowemu i Włodzimierzowi Łęckim, odpowiedzialnym za Komitet Organizacyjny.

7–10 września 2000 r. Gniezno gościło około 600. krajoznawców z całej Polski. Obrady poprzedziły wycieczki krajoznawcze, prowadzone w sposób profesjonalny przez miejscowości Szlaku Piastowskiego, co stanowiło znakomitą promocję dla Wielkopolski:

I. Poznań – Wielkopolski Park Narodowy (Jezioro Góreckie, Muzeum Parku) – Rogalin – Kurnik – Giecz – Czarniejewo – Gniezno;

II. Poznań – Swarzędz – Giecz – Września – Grzybowo (grodzisko z X w.) – Powidz (lotnisko wojskowe) – Gniezno;

III. Poznań (Ostrów Tumski) – Pobiedziska (skansen miniatur) – Lednica – Gniezno;

IV. Gniezno – Trzemeszno – Mogilno – Strzelno – Kruszwica – Gniezno;

V. Gniezno – Biskupin – Wenecja – Żnin – Gniezno;

Miejscem obrad plenarnych była Szkoła Pomnik Tysiąclecia – Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego. W Kongresie uczestniczyli krajoznawcy: przedstawiciele świata nauki, regionaliści, działacze Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Zadaniem ich było wytyczenie nowych kierunków ruchu krajoznawczego, który boryka się z wieloma kłopotami. Dziś stajemy bowiem przed problemem zachowania tożsamości narodowej przy jednoczesnym uczestnictwie w strukturach jednoczącej się Europy. Uczestnicy V Kongresu, po oficjalnym otwarciu i przemówieniach zaproszonych gości, wysłuchali referatów, przygoto-

wanych przez wybitnych specjalistów-profesorów: Henryka Samsonowicza, *Polska na mapie kultury europejskiej*; Krzysztofa R. Mazurskiego, *Regionalizm we współczesnym świecie*; Zofię Kurnatowską, *Gniezno i ziemia gnieźnieńska w początkach państwa polskiego*; Gerarda Labudę, *Natura i kultura we wzajemnym stosunku w aspekcie historycznym – symbioza czy opozycja*; Leszka Kuźnickiego, *Polska XXI wieku – z czym wkraczamy, do czego zdążamy*. Dalsze obrady toczyły się w czterech zespołach problemowych, a dyskusje poprzedziły również referaty profesorów-znawców:

I. *Krajoznawstwo jako wartość*: Kazimierz Denek, *Ojczyzna. Naczelna wartość krajoznawstwa*; Andrzej Tomaszewski, *Polska tożsamość narodowa*; Janusz Bogdanowski, *O parkowy krajobraz jutra*; Anna Wolff-Powęska, *Człowiek – natura – tożsamość*;

II. *Wkład Polski do kultury europejskiej*: Krzysztof Przeclawski, *Polska jako teren przenikania kultur – rola turystyki*; Andrzej Tomczak, *Rzeczpospolita – fenomen w Europie XVI-XVII wieku*; Romuald Olaczek, *Przyroda polska jako składnik dziedzictwa naturalnego Europy*; Zbigniew J. Wójcik, *Wkład Polaków w rozwój nauki i techniki w XIX i XX wieku*;

III. *Źródła tożsamości narodowej*: Tadeusz Polak, *Dziedzictwo kulturowe źródłem tożsamości narodowej*, Adam Dobroński, *Wkład regionów w dzieło narodowe polskie*, Antoni Jackowski, *Polskie pielgrzymowanie*; Zdzisław Jan Ryn, *Polacy na obczyźnie. Źródła tożsamości i patriotyzmu*;

IV. *Spółeczna rola krajoznawstwa*: Andrzej Wasilewski, *Krajoznawstwo w PTT, PTK i PTTK – kontynuacja i myśl programowa*; Włodzimierz Łęcki, *Krajoznawstwo polskie przetomu XX i XXI wieku*; Andrzej Gordon, *Wychowanie przez krajoznawstwo*; Edward Kudelski, *Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w roku jubileuszu 50-lecia*.

Do pracy w zespołach, dając cenne rady i wskazówki, wprowadził Adam Chyżewski. Prowadzący obrady w zespołach po wysłuchaniu referatów i dyskusji zebrali opracowane wnioski i zreferowali je na kolejnej sesji plenarnej. Obrady zwieńczył referat programowy Prezesa Zarządu Głównego PTTK Janusza Zdebskiego. Uczestnicy przyjęli *Rezolucję V Kongresu Krajoznawstwa Polskiego* – najważniejszy dokument będący „drogowskazem” do dalszej pracy krajoznawczej na najbliższe lata.

W niedzielę, 10 września 2000 roku, Arcybiskup Gnieźnieński Henryk Muszyński, w Bazylice Archidiecezjalnej odprawił w intencji uczestniczących w Kongresie mszę św. koncelebrowaną i wygłosił homilię.

V Kongresowi Krajoznawstwa Polskiego w Gnieźnie towarzyszyły

liczne imprezy, takie jak np.: Zjazd Gnieźnieński Rycerstwa Polskiego (plac przed Katedrą), spotkanie z historią na Ostrowie Lednickim czyli *Uczta Ottońska* w wykonaniu aktorów Teatru im. Aleksandra Fredry w Gnieźnie oraz wspólne spotkanie przy ognisku, seminarium nt. *Krajoznawstwo w programach nauczania i pracy dydaktyczno-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą*, spotkania autorów książek krajoznawczych w szkołach Gniezna, kiermasz wydawnictw krajoznawczych, imprezy na orientację *Poznajemy Gniezno*. Kongresowi w Gnieźnie towarzyszyły też liczne wystawy wydawnictw i kolekcjonerskie. Na szczególną uwagę zasługiwała wystawa poświęcona pracy wśród młodzieży w Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym, która składała się z trzech części: *Dziedzictwo. Koła Krajoznawcze Młodzieży szkolnej w II Rzeczpospolitej*; *Młodzież w PTTK – 2000*; *Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs Krajoznawczy „Poznajemy Ojcowiznę” 1999–2000* (VII edycja). Przygotowali ją Marek Boguszewski i Wanda Skowron. W Młodzieżowym Domu Kultury (Gniezno, ul. Roosevelta 42), prócz wyżej wymienionej, można też było obejrzeć wystawę zorganizowaną z okazji seminarium na temat: *Krajoznawstwo w szkolnych programach nauczania a codzienna działalność szkoły*. Były też inne, ważne i ciekawe wystawy okolicznościowe, np.: *Fotografia krajoznawcza w PTK-PTTK, Czasopiśmiennictwo Towarzystwa – centralne i regionalne, Ze zbiorów Muzeum Pamiątek PTTK, 25 lat Wydawnictwa PTTK „Kraj”* oraz liczne indywidualne wystawy autorskie działaczy PTTK. Wszystkie materiały z V Kongresu Krajoznawstwa Polskiego – Gniezno 2000 pod hasłem *Krajoznawstwo źródłem tożsamości narodowej* ukażą się w specjalnym roczniku „Ziemia”.